

Kateřina PAPEŽOVÁ: *Spolupráce českých a rakouských příhraničních regionů po roce 1989*. Diplomová práce předložená k obhajobě na Institutu mezinárodních studií UK-FSV (katedra německých a rakouských studií), Praha 2015, 87 s.

Diplomová práce M. Papežové je věnována problematice spolupráce českých a rakouských příhraničních regionů (tj. rakouských spolkových zemí Horní a Dolní Rakousy, českých krajů Jihočeského, Jihomoravského a Vysočiny a jejich předchůdců) v mezidobí let 1989-2004, jehož krajní časové body jsou symbolicky určeny pádem „železné opony“ resp. vstupem České republiky do Evropské unie. Jedná se tedy o historicky uzavřené období, kdy byly položeny základy současné česko-rakouské regionální spolupráce a vytvořeny některé instrumenty (přechodné i dosud trvající) pro její podporu, jíž se pak dostalo nového právního rámce (i bilaterálního) a nových možností po r. 2004. Ve srovnání s relací česko-německou neměla tato spolupráce nejlepší pověst: právě tento kontrast, i mediálně tradovaný a multiplikovaný, je dostatečným důvodem pro detailnější zaměření na uvedené téma. V úvodu práce autorka formuluje několik cílů své práce, mj. i bližší identifikaci konkrétních příčin a faktorů, které ovlivňovaly vývoj a výsledky příhraniční spolupráce ve sledovaném období, resp. i odpověď na otázku, zda se příhraniční vztahy vyvíjely v souladu nebo v rozporu s oficiálními diplomatickými (politickými) vztahy mezi Prahou a Vídní. Zde také artikuluje i poněkud spornou hypotézu, že „ve spolupráci mezi českými a rakouskými příhraničními regiony převládaly po roce 1989 spíše neúspěchy a nezáměr o vzájemné vztahy s obyvateli sousedních regionů“ – hypotézu pochopitelnou či zdůvodnitelnou jediné *sub specie* přehnaných očekávání a euforie, které vyvolalo otevření hranic v r. 1989 (ty ale autorka z autopsie stěží může znát či pamatovat).

Metodologicky autorka vychází z konceptu regionálních soudobých dějin, zajímá ji tedy především fungování a konkrétní projevy příhraniční spolupráce ve vybraných regionech a propojuje lokální historickou mikroperspektivu v pojetí Ernsta Hanische a Hanse Haase (často jen deklaratorně) s makroperspektivou mezistátních politických a hospodářských vztahů. Po jejím nastínění se věnuje třem vztahovým dimenzím detailněji: 1. přeshraničním setkáváním a kulturní spolupráci v regionech, 2. „snahám o vzájemné porozumění“ (čímž ale myslí především jazykové porozumění a snahy o zlepšení znalostí němčiny a češtiny, a to na příkladu konkrétních projektů dvojjazyčných oborů na gymnáziu ve Znojmě či bikulturní obchodní akademie v Retzu) a do třetice hospodářské spolupráci v příhraničí, dopadům na trh práce, pracovní mobilitu atd.

Analýzou těchto tří vybraných oblastí autorka dospěla k „potvrzení“ své úvodní hypotézy, že ve spolupráci mezi příhraničními regiony převládaly spíše neúspěchy a nezáměr o vzájemné

vztahy, na druhé straně – ve srovnání s rovinou oficiálních mezistátních vztahů – dospívá k přesvědčivému závěru, že zde (v regionech) byl v 90. letech pokles zájmu o sousedy spíše pozvolný a nikdy nedospěl do tak kritického stavu, jaký nastal v diplomatických vztazích mezi Prahou a Vídní po roce 2000, tj. po nástupu černo-modré vídeňské koalice ÖVP-FPÖ a eskalaci sporů kolem JETE Temelín či problémového komplexu tzv. Benešových dekretů (někde tato krize naopak povzbudila místní iniciativy, např. stále fungující občanské sdružení *Thayavölker* a jím pořádané festivaly). Navíc autorka konstatuje nepřetržitý a relativně úspěšný rozvoj hospodářské spolupráce, citelný právě v příhraničních oblastech, jakkoliv byl poznamenán „nerovnováhou sil“ a řadou asymetrií. O potvrzení hypotézy oponent pochybuje: již hypotéza sama je problematicky formulována, o „neúspěších“ lze totiž hovořit jedině tehdy, pokud budeme výsledky spolupráce let 1989-2004 porovnávat se zcela nerealistickými očekáváními bezprostředně porevoluční euforie. Autorka nedoceňuje střízlivou normalitu, která v příhraničí nastala a kterou lze při dobré vůli obou stran postupně obohacovat o další (nové) prvky kooperace a sdílení.

Autorka pracovala s rozsáhlým a reprezentativním korpusem pramenů a literatury, obohaceným i o prameny orální povahy (strukturovaná itw); mezery je možno vidět jedině ve směrodatných pramenech právní povahy (dohody o zřízení jednotlivých euroregionů, dopad Směrnice vlády ČR k přeshraniční spolupráci z r. 1994, která zavazovala- v restriktivním smyslu – jednotlivé resorty, aby se dle výroku tehdejšího šéfa Úřadu vlády ČR státní hranice „nepřeklápěly“, smluvní a prováděcí dokumenty k programu PHARE, INTERREG, zejména INTERREG III A atd.).

Dílčích výtek mám jen několik: na s. 18 autorka zřejmě zaměnila hlasování rakouských poslanců v EP s hlasováním v NR (asi na základě mechanického převzetí údajů se studie kol. Poláčkové); charakteristika funkce Andrease Kohla na s. 37, pozn. 109 je nepřesná a zavádějící; VHS (Volkshochschule) Krems nemůže být ekvivalentem k Integrované střední škole v Třeboni, neboť nabízí kurzy pro veřejnost ve formě doplňkového vzdělávání „pracujících“ (stará a osvědčená sociálně-demokratická instituce VHS nemá v ČR obdoby), viz s. 4; s. 46: o „tradičně protičeské“ linii *Neue Kronen Zeitung* je třeba mluvit opatrně: v 70. a 80. letech se tento list velmi zastával československého demokratického disentu, psal o něm podrobně, a tak významně získával i širší rakouskou veřejnost pro jeho podporu; s. 74 – je třeba vidět, že i české příhraniční regiony (tj. nejenom ty rakouské) jsou až na výjimky nejchudšími a strukturálně nejproblematictějšími oblastmi ČR; s. 75 – autorka podceňuje pozitivní efekty angličtiny: v obou zemích je to „první“ jazyk, umožňuje komunikaci „auf der gleichen Augenhöhe“, což je zejména pro mladší generaci samozřejmostí; tamtéž: některé tratě byly ale pro osobní dopravu už v 90.

letech obnoveny, např. trat' *Znojmo-Retz* (nedávno i nově elektrifikována) od jara 1990, kde od 50. let pro přepravu osob provoz ustal.

Navzdory těmto drobným výhradám práci Kateřiny Papežové doporučuji k obhajobě a navrhuji její klasifikaci stupněm *velmi dobře* (2), v případě přesvědčivé ústní obhajoby stupněm *výborně* (1).

V Poděbradech 14. června 2015

PhDr. Miroslav Kunštát, Ph.D.

IMS UK-FSV